

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 10 juli 1914 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av vissa områden från förra militiebostället Long nr 3 Storegård i Skaraborgs län jämte en i ämnet väckt motion.

(1:a avd.)

I en till riksdagen den 1 maj 1914 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 8, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över jordbruksärenden för den 31 december 1913 och den 1 maj 1914 föreslagit riksdagen medgiva, att sjutton i förstnämnda statsrådsprotokoll omförmälda lägenheter må, var för sig med i samma protokoll angivet område och med rätt till fri utfart å genom huvudgården och övriga lägenheter nu gående vägar, från förra kompanichefsbostället 1 mantal Long nr 3 Storegård i Longs socken av Skaraborgs län upplåtas sålunda, att lägenheten Tjusts kvarn och utgården Fly var för sig försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande under de i kungl. brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor, samt

att de övriga lägenheterna var för sig upplåtas enligt kungörelsen den 17 oktober 1913 angående grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande av de i

kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag meddelade närmare bestämmelser i fråga om tillämpningen av berörda grunder.

I detta ärende har departementschefen till förstberörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Vid en år 1912 å förra kompanichefsbostället Long nr 3 Storegård om 1 mantal i Longs socken av Skaraborgs län hållen uppskattningsförrättning för förnyad utarrendering från den 14 mars 1915 av denna egendom, som nu lämnar 3,500 kronor i årligt arrende, hava uppskattningsmännen väckt fråga om försäljning av lägenheter från egendomen.

Domänstyrelsen har med skrivelse den 29 juli 1913 underställt detta ärende Kungl. Maj:ts prövning och därvid överlämnat instrumentet över berörda förrättning med därtill hörande handlingar, däribland dels en av extra lantmätaren E. O. Janson år 1911 över egendomen upprättad karta med tillhörande beskrivning samt en av honom uppgjord beskrivning över försäljningslotterna, dels en till chefen för jordbruksdepartementet från lägenhetsinnehavaren Herman Andersson inkommen skrift, som överlämnats till styrelsen för att tagas i övervägande i samband med detta ärende, dels ock Kungl. Maj:ts befallningshavandes yttrande i ärendet.

Av de inkomna handlingarna inhämtas, bland annat, följande:

Ifrågavarande egendom är belägen 0.5 mil från Håkantorps järnvägsstation, 0.8 mil från Vara köping och 2.3 mil från Lidköping.

Egendomen innehåller en sammanlagd areal av 252 hektar 42 ar, därav 223 hektar 83.50 ar tomter och åker, 23 hektar 18.70 ar äng och 5 hektar 39.80 ar impediment.

Uppskattningsmännen hava funnit sig icke kunna fästa avseende vid av Johannes Karlsson, S. Bengtsson och Klara Maria Karlsdotter Hellberg gjorda ansökningar att få inköpa av dem nyttjade backstugulägenheter, enär lägenheterna vore belägna i omedelbar närhet av gårdens tomtplats, men hava däremot med hänsyn till egendomens långsträckt-
het ansett alla skäl tala för avsondring från båda ändpunkterna och alltså föreslagit, att följande sju lägenheter måtte egendomen från-
skiljas och försäljas, nämligen:

Lägenhetens namn	Ägofigurer å kartan nr	Areal i hektar	Salu- värde	Arren- de- värde	Innehavare
I. Bebyggda med kronan tillhöriga hus:					
Tjusts kvarn med kvarnfall.....	9—10	0.121	2,000	100	
Torpet Tjust	1—8, 11—50, 51 a, 51 b	7.779	5,000	190	
Torpet Mossen nr 1	52—98, av 99, 100—102	7.110	4,500	160	
Utgården Fly	561, 571—658, 677, 678	23.220	14,000	575	
II. Bebyggda med innehavaren tillhöriga hus:					
Mossen nr 2.....	av 99, 103—110	1.974	1,300	50	G. Rang
Flytorp	461, 463—480, av 481, 556—560, 562—570	8.492	3,900	175	Viktor Svan- tesson
Hagen	510—537, av 538, 539— 545	10.691	5,100	230	Abel Karls- son
Bäckatorp	av 538, 546—555	2.827	1,400	65	Efr. Svens- son
Stora Nytorp	681—688, 695—703, 729 —739, 741, av 754, 755, 756, 831—833, 842, 859 —861, av 862	8.757	5,600	210	A.P. Larsson
Lilla Nytorp.....	740, 742—751, av 754, 757—764, 834—841, 843, 851—858, av 862	6.846	3,600	165	Carl Synner- gren
Stora Marken	752, av 754, 780—808, 815—830, 844—850, 863 —893	15.336	7,500	335	V. Karlsson
Lilla Marken	765—779, 809—814	2.639	1,400	65	Herman An- dersson
III. Obebyggda områden:					
Snipan	111—138	5.866	2,800	125	
Uddetorp	432, 433, 454—460	6.090	2,700	120	
Krontorp	av 481, 482—509	4.255	1,900	85	
Flyinge.....	659—676, 679, 680, 689 —694	7.634	3,500	170	
Flyhåv	704—728	6.533	3,400	165	

I fråga om ovanberörda kvarnfall hava uppskattningsmännen an-
fört, att detsamma vore för egendomen alldeles värdelöst, då vatten-
kraften, som vore ringa och ojämn, endast varannan dag finge användas,
vartill komme, att kvarnen vore gammal och förfallen efter att ej på
många år hava använts.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 10 saml. 16 häft. (Nr 51—57.) 3

Vidare hava uppskattningsmännen föreslagit, att torpen Tjust och Mossen nr 1 måtte hembjudas till inköp åt deras nuvarande innehavare, av vilka var och en brukat sitt torp mer än fem år, och att de med innehavarna tillhöriga hus bebyggda lägenheterna måtte få övertagas av deras respektive innehavare, allt mot pris motsvarande ovannämnda saluvärden, varjämte hemställts, att samtliga köpare måtte tillförsäkras fri utfartsväg å genom huvudgården och försäljningslotterna nu gående vägar.

Slutligen hava uppskattningsmännen ansett, att för underlättande av försäljningen av lägenheterna Flytorp och Stora Nytorp de därå befintliga, egendomens arrendator tillhöriga ladugårdarna borde av kronan inlösas för pris av respektive 700 och 800 kronor, och hava saluvärdena å dessa lägenheter beräknats under förutsättning att byggnaderna komme att åtfölja dem.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har icke haft något att erinra mot uppskattningsmännens förslag samt föreslagit, att utgården Fly och kronolägenheten Tjusts kvarn måtte försäljas å offentlig auktion och övriga lägenheter såsom egnahemslägenheter samt att, då samtliga till avyttrande föreslagna områden sammanlagt omfattade vida större areal än att desamma författningsenligt finge genom jordavsöndring egendomen frånskiljas, egendomen måtte före försäljningen underkastas ägostyckning.

I infortrat yttrande har lantmäteristyrelsen meddelat, att hinder för ägostyckning å egendomen ej förefinnes.

För egen del har domänstyrelsen, jämte tillkännagivande att på dess föranstaltande egendomens arrendator enligt avtal den 31 januari 1913 till kronan överlämnat ovanberörda torpladugårdar för de föreslagna lösesummorna, biträtt ifrågavarande förslag.»

Vidare har departementschefen till statsrådsprotokollet i ämnet den 1 maj 1914 anfört följande:

»Den 31 december 1913 beslöt Kungl. Maj:t, att proposition angående upplåtande av vissa områden från förra militiebostället Long nr 3 Storegård i Skaraborgs län skulle avlätas till riksdagen. Sedan till följd härav proposition i ämnet (nr 25) avlämnats till riksdagen, inkom en skrift från nio torpare och lägenhetsinnehavare under kronoegendomen med begäran att de skulle få lösa till sig de torp och lägenheter, de nu innehade. Denna skrift överlämnades till riksdagens jordbruksutskott.

Av dem, som undertecknat skriften, synas åtminstone sju vara i statsrådsprotokollet den 31 december 1913 upptagna såsom innehavare

av lägenheter, som äro avsedda att säljas. Beträffande en av de sökande, S. Bengtsson, hava uppskattningsmännen uttryckligen avstyrkt upplåtelse på grund av hans backstugas närbelägenhet till gårdens tomtplats.

Propositionen hann emellertid icke att behandlas, innan riksdagen upplöstes. Med anledning härav torde ny proposition i ämnet böra avlätas till riksdagen. Då nyssnämnda skrift icke synes mig böra föranleda ändring i förenämnda propositions innehåll och då jag ej heller eljest ifrågasätter någon ändring däri, hemställer jag — — —»

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en i andra kammaren av herr *Andersson* i Milsmaden väckt motion, nr 218, i vilken hemställts, att riksdagen antingen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition med vissa i motionen föreslagna förändringar och tillägg, dels i avseende på saluvärdena och dels med avseende å ett av motionären till försäljning föreslaget jordområde, eller, därest detta yrkande icke kunde bifallas, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition under anhållan, att vid förnyad arrendeuppskattning de i motionen gjorda anmärkningarna måtte bli beaktade.

Motion.

Till stöd för denna framställning har motionären åberopat dels motiveringen till en av honom vid förra riksdagen innevarande år väckt motion, nr 250, med enahanda yrkande som den förevarande, dels ock åtskilliga vid motionerna fogade bilagor.

Den åberopade motiveringen är av följande lydelse:

»På sätt en vid innevarande riksdag avlämnad kungl. proposition nr 25 utvisar, har vid en år 1912 å Long nr 3 Storegården om ett mantal i Long socken av Skaraborgs län hållen uppskattningsförrättning föreslagits, att flera i propositionen närmare angivna lägenheter till ett antal av 17 måtte egendomen frånskiljas och försäljas.

Som dessa lägenheter delvis synts hava blivit av uppskattningsmännen för högt värderade, företogs den 16 oktober 1913 på begäran av torpare under egendomen av tvenne nämndemän en undersökning å platsen för att efter jämförelse av huvudgårdens och de till försäljning föreslagna lägenheternas jord m. m. utröna, huruvida den av förrättningsmännen gjorda värdering kunde anses skäligen.

Såsom vidfogade, under edsförpliktelse avfattade värderingsinstrument (Bilaga) utvisar, framgår, att huvudgårdens jord i allmänhet värderats lägre än jord å lägenheterna, ehuru den senare i allmänhet var av sämre beskaffenhet.

Med anledning av denna undersökning framgår, att torpet Tjust, som av uppskattningsmännen saluvärderats till 5,000 kronor, endast

kunde hava ett saluvärde av 4,500 kronor, att Mossen nr 2 är för litet att upplåtas till eget hem och att detsamma borde sammanslås med torpet Snipen och i sammanhang försäljas samt att jorden å Mossen nr 2 för övrigt vore för högt värderad, att Krontorp vore för litet att ensamt brukas utan att jord från huvudgården borde sammanläggas med denna lägenhet eller ock att den borde sammanslås med lägenheten Hagen, vilken senare, saluvärderad till 5,100 kronor, endast hade ett saluvärde av 4,500 kronor, att lägenheten Bäckatorp, saluvärderad till 1,400 kronor, endast hade ett saluvärde av 1,200 kronor samt att lägenheten, som vore för liten till eget hem, därför borde tilläggas en ökad jordareal, att lägenheten Flytorp, saluvärderad till 3,900 kronor, endast hade ett saluvärde av 3,600 kronor, särskilt med hänsyn till att ladugården vore mycket bristfällig, att lägenheten Stora Nytorp, saluvärderad till 5,600 kronor, endast hade ett salupris av 4,500 kronor, att lägenheten Lilla Nytorp, saluvärderad till 3,600 kronor, endast hade ett saluvärde av 3,400 kronor, att lägenheten Stora Marken, saluvärderad till 7,500 kronor, endast hade ett saluvärde av 6,500 kronor, att lägenheten Lilla Marken, saluvärderad till 1,400 kronor, endast hade ett saluvärde, beräknat efter 250 kronor per tunnland, att det jordområde, som innehades av G. S. Bengtsson, borde av denne få förvärvas från kronan. Bengtsson, och före honom hans fader, har ända sedan 1854 innehaft jordområdet i fråga. Bengtsson har för detsamma erlagt kontant arrende och arbetskraften å denna lägenhet kunde sålunda icke anses behöflig för huvudgårdens brukande, och får jag därvid påpeka, att jordområdets åbyggnad skildes från huvudgården genom en annan lägenhet och därå befintligt hus samt att, om ifrågavarande jordområde kunde anses beläget för nära huvudgården, jordområdet med fördel skulle kunna utbytas mot jord, som är belägen på andra sidan om Bengtssons hus utmed allmänna landsvägen.»

Beträffande innehållet i de åberopade bilagorna tillåter sig utskottet att hänvisa till motionerna.

Utskottet.

Mot Kungl. Maj:ts förevarande framställning om upplåtande av ifrågavarande sju lägenheter har utskottet icke haft något att erinra. Vad beträffar den av motionären gjorda framställning om nedsättning och ändring i de av uppskattningsmännen och myndigheterna enhälligt föreslagna saluvärdena, får utskottet såsom sin mening uttala, att det i allmänhet måste anses vara en synnerligen vansklighetsfull åtgärd att på grundval av en helt och hållet enskild värdering av det slag, som i förevarande motion omförmäles, vidtaga ändring i uppskattningsmännens

förslag. Vad särskilt nu ifrågavarande lägenheter angår, hava ock de saluvärden, till vilka uppskattningsmännen under jämförelse med huvudgården kommit, syntts utskottet skäligen. Att värdet av lägenheternas mark i ett par enstaka fall satts något högre än huvudgårdens kan, enligt utskottets förmenande, icke anföras såsom bevis för att lägenheterna skulle hava blivit för högt värderade, enär som bekant större jordarealer i regel icke hava proportionsvis lika högt värde som mindre samt för övrigt värderingen helt naturligt måste ske med hänsyn till markens olika beskaffenhet och kultur samt övriga å frågan inverkan omständigheter. Utskottet, som sålunda icke kunnat biträda motionen i vad den avser nedsättning av saluvärdena eller återremiss av ärendet i sådant syfte, har icke heller kunnat tillstyrka motionärens framställning om försäljning till i ärendet omnämnde S. Bengtsson av den utav denne innehavda lägenheten, enär, såsom uppskattningsmännen anført och även framgår av kartan, ifrågavarande lägenhet, på grund av sin belägenhet i omedelbar närhet av huvudgårdens tomtplats, icke lämpligen bör försäljas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med avslag å herr Anderssons i Milsmaden motion i ämnet, bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 9 juli 1914.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

Närvarande: se utlåtande nr 57.

Reservation: av herr *Kronlund*.
